

Sofia Virta vihr ym.

Kirjallinen kysymys neuropsykiatrisen osaamisen kehittämisestä lapsi- ja perhepalveluissa, sosiaalihuollossa sekä lastensuojelussa

Eduskunnan puhemiehelle

Nepsy on lyhenne neuropsykiatrisista erityispiirteistä, jotka johtuvat aivotoiminnan rakenteellisesta ja toiminnallisesta poikkeavuudesta. Näihin kuuluvat esimerkiksi autismikirjo, Touretten oireyhtymä, kielelliset erityisvaikeudet, ADHD ja muut hyperkineettiset vaikeudet tai näiden yhdistelmät. Neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten ja nuorten kirjo on laaja, ja niin oireet kuin avun tarve vaihtelevat suuresti. Valtaosa neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavista lapsista tarvitsee tukea arjessa ja koulunkäynnissä selviytyäkseen. Tätä varten tarvitaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia palveluja sekä selkeitä palvelupolkuja.

Neuropsykiatriset erityispiirteet vaativat osaamista lasten ja nuorten läheisiltä sekä lasten kanssa työskenteleviltä aikuisilta. Ammattilaisten osaamisella on suuri merkitys siinä, miten neurokirjolla olevien lasten ja nuorten tarpeet huomioidaan ja miten lasten oikeudet toteutuvat. On tärkeää, että neuropsykiatriset vaikeudet tunnistetaan ajoissa, mikä edellyttää ammattitaitoa nepsyteemoista jo perusterveydenhuollossa. Tietoa aiheesta sekä nepsy-piirteisten lasten ja nuorten erityistarpeista tulee olla riittävästi saatavilla niin varhaiskasvatuksessa, kouluissa kuin sosiaali- ja terveystieteissä työskentelevillä ammattilaisilla. Koulutus näistä teemoista on tärkeää, minkä lisäksi ammattilaiset ovat ehdottaneet keskitettyjen osaamiskeskusten, kuten nepsy-tiimien, perustamista kuntiin.

Vaikka neurokirjon henkilöille suunnattuja palveluja on paljon, ovat ne usein hajanaisia ja vaikeasti saavutettavia. Erilaiset tuenhakuprosessit ovat byrokraattisia ja kuormittavia, ja avun saaminen on usein kiinni yksilön osaamisesta ja tiedoista. Vastuu palvelujen tuottamisesta on epäselvä ja yhdenvertaisuus palvelujen toteutumisesta ei aina toteudu. Esimerkiksi kuntien valmiudet tarjota apua neurokirjon henkilöille vaihtelevat suuresti. Monet perheet ovat kuvanneet lakisääteisten palvelujen hakemista taisteluksi, vaikka perusteet tuen saantiin olisivat hyvin perustellut eikä lapsi ja nuori pärjäisi ilman tukea.

Jos apua ei yrityksistä huolimatta saa tai ammattilaisten osaaminen on riittämätöntä, voivat seuraukset olla invalidisoivia. Vaarana on, että vaikeuksia ei tunnisteta, ongelmat kasautuvat ja lähipiiri uupuu. Nepsy-lapsen vanhemmat saattavat joutua jättäytymään pois töistä, kun ulkopuolista tukea ei ole saatavilla. On kaikin puolin kestävämpiä, että palvelujärjestelmän toimimattomuus ajaa ihmisiä pois työelämästä. Pahimmassa tapauksessa lapsi tai nuori syrjäytyy, kun ei saa tarvittavaa tukea arjessa pärjäämiseen tai esimerkiksi koulunkäyntiin.

Kirjallinen kysymys KK 651/2021 vp

Pandemia-aika on lisännyt neurokirjolla olevien lasten ja nuorten sekä heidän läheistensä kuormitusta ja hankaloittanut monen arkea entisestään. Tämä tulee huomioida koronan jälkihoidossa sekä sosiaali- ja terveystalouden resursoinnissa. Tarvitsemme niin pitkän aikavälin toimenpiteitä kuin myös ratkaisuja akuuttiin avuntarpeeseen, joka koettelee neuropsykiatrisen oireilun kanssa eläviä lapsia, nuoria sekä heidän läheisiään. Asiaan tulee kiinnittää erityistä huomiota tulevilla hyvinvointialueilla.

Lapsi- ja perhepalveluiden, sosiaalihuollon sekä lastensuojelun tulee onnistua turvaamaan lapsuus ja ehjä nuoruus jokaiselle lapselle. Keskeistä on, että palvelut pystyvät tunnistamaan ja vastaamaan lasten ja nuorten yksilöllisiin tarpeisiin. Jotta neurokirjolla oleville lapsille ja nuorille voidaan taata heidän tarvitsemansa tuki, on ammattilaisten erityisosaamista nepsy-teemoista kehitettävä kaikkialla Suomessa. Avun saanti ei saa riippua siitä, missä kunnassa perhe asuu, vaan osaavia työntekijöitä ja toimivia palveluja tulee olla ympäri maata.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten varmistetaan, että lapsi- ja perhepalveluissa, sosiaalihuollossa sekä lastensuojelussa turvataan ammattilaisten riittävä osaaminen neurokirjolla olevien henkilöiden erityistarpeista, jotta neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavat lapset ja nuoret sekä heidän läheisensä saavat tarvitsemansa avun ja tuen palvelujärjestelmässämme?

Helsingissä 18.11.2021

Sofia Virta vihr
Hanna Holopainen vihr
Inka Hopsu vihr
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Noora Koponen vihr
Satu Hassi vihr